

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Assertiones Philosophicæ Fusius Deductæ Philosophiæ
Peripateticæ communioris Epitomen exhibentes**

Leuren, Peter

Coloniae Agrippinae, 1681

Dissertatio Tertia De Intellectu & Voluntate.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-71607](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-71607)

DISSERTATIO TERTIA

De Intellectu & Voluntate.

I. **I**Ntellectus humanus est potentia cognoscitiva purè spiritualis anima rationalis. Adjiciunt quidam: cognoscitiva per discursum & species à sensibus haustas, utpote qui est modus cognoscendi intellectui humano maximè connaturalis & proprius, præsertim pro statu conjunctionis. Quatenus à phantasmate abstrahit, unaquè cum illo concurrente fabricat sibi species impressas intelligibiles, dicitur intellectus agens; quatenus productas à se has species recipit, dicitur intellectus possibilis seu patiens: quatenus unum ex altero deducendo ratiocinatur, dicitur ratio: quatenus judicat volitiones esse bonas vel malas, dicitur conscientia: quatenus recordatur præteritorum, dicitur memoria.

II. Actus intellectus (ut sparsas per Philosophiã ejus divisiones sileã) alius est intuitivus, qui strictè acceptus est cognitio, quã cognoscitur objectum clarè, immediatè in se, vel per species proprias (quales censentur adhuc eæ, quas Deus infunderet, dummodò eodem

eodem modo repræsentativæ sint objecti, ac species ab eo emissæ) ut existens pro certa temporis differentia, præteriti, præsentis vel futuri: alius abstractivus, quo objectum cognoscitur obscure, vel per species alienas, vel in alio, abstrahens ab objecti existentia. Alius est comprehensivus, qui strictissime acceptus est cognitio adæquans cognoscibilitatem objecti extensivam, id est, repræsentans omnia, quæ in objecto sunt formaliter vel eminenter, sive omnia ejus prædicata absoluta & respectiva in particulari (quæ posteriora cognosci perfecte non possunt, nisi perfecte quoque cognoscantur horum respectuum termini, & horum terminorum rursus prædicata respectiva &c.) talem cognitionem, tam respectu suiipsius, quam creaturarum dari in solo Deo, manifestum est; adæquans præterea objecti cognoscibilitatem intensivam, id est, repræsentans objectum cum tanta claritate & perfectione, quanta juxta exigentiam & activitatem objecti haberi potest: aliquantò tamen mitius acceptus, est cognitio repræsentans objectum secundum omnia prædicata absoluta, & præcipua rela-
tiva,

tiva, ita tamen, ut eorum termini, non nisi secundum rationem specificam repræsententur. Huic opponitur actus non comprehensivus, cui aliquid ex jam dictis deest.

III. Species impressæ intelligibiles necessariae sunt intellectui, tam ad operationes, quibus objecta primò cognoscit, quàm quibus cognitorum recordatur, (nisi fortè objecta sint intimè intellectui præsentia, & ad eundem per se ipsa movendum maximè proportionata, qualis Deus est respectu intellectus Beatorum) etiam præsentè phantasmate. Intellectus enim, qui de se proximè impotens est, & indifferens ad cognoscendū hoc, vel illud, vel nihil, quemquè objecta, præsertim materialia & absentia, per se ipsa movere non possunt, nequè etiam illi conjungi per aliquod materiale sui vicarium, nequè per ipsam speciem expressam phantasticam, utpote etiam materialem, adeoque adhuc improportionatam, debet determinari ultimò, & proximè moveri ad cognitionem spiritualem, & constitui illi objectum proximè intelligibile per aliquod spirituale, quod objecto det veluti esse aliquod spirituale, sive spiritualizet illud
sicut

(sicut nec voluntas, utpote spiritualis, moveri potest à sensatione) sed talis est species impressa, quam intellectus concurrente secùm phantasmate fabricat, sive quam abstrahere dicitur à materialitate objectorum & phantasmatum, ergo. Nequè dicas: eo ipso, quòd cognitio sit in intellectu, voluntas elicit suos actus absquè ulla alia specie, ergo eo ipso, quòd phantasma sit in phantasia, intellectus sine alia specie producit speciem expressam seu cognitionem; intellectio enim, cùm sit objecti representatio, exigit objectum tanquam principium per se vel per quid aliud proportionatum potentia cognoscitivæ conjungi ad se efficiendam, qualiter volitio, cùm sit solum prosecutio vel fuga objecti, non exigit illud ita conjungi potentia volitivæ ad se efficiendam.

IV. Species impressæ non rememorativæ producuntur ab intellectu; exigunt enim, utpote spirituales, principium spirituale, quale hic non est aliud, quàm intellectus: recurrere autem ad Deum, ubi adest causa secunda, non est conveniens. Verum quidem est, non potentiam, sed objectum producere species,

¶ §

sed

fed tunc, quando illud ad hoc proportionatum est. Concurrit tamen ad has species producendas phantasma; sunt enim hæ species virtualis imago objecti, quod illis præcisè ex se dare non potest intellectus, à quo tantum habent, quod sint spirituales, ergo hanc formalitatem habere debent à phantasmate, quod est formalis imago objecti. Et quidem coëfficit illas phantasma in genere causæ efficientis; cum enim concurrat ad illas loco objecti, debet in eo genere concurrere, quo solent objecta concurrere ad species producendas. Ad hæc debet intellectus ad has species producendas non tantum determinari, sed & compleri, utpote de se insufficientis; Itè debet cõpleri per aliquid, quod possit dare his speciebus rationem imaginis objecti, quæ illis à nullo dari potest, nisi quod influit in eas efficienter. Demum si phantasma est causa tantum exemplaris specierum, ergo intellectus agens qualis, est cognoscitivus; causa enim exemplaris non aliter determinat efficientem, quàm per cognitionem sui. Atqui ex his sequitur nullas species rerum quæ non fuerunt, vel per proprias, vel per alienas, vel per unam, vel per multas species in phantasia, esse in intellectu pro sta-
 tu

tu conjunctionis. Species verò rememorati-
væ producuntur effectivè à solis intellectio-
nibus, quibus pereuntibus cōservantur à solo
Deo, dependenter tamen ab intellectu tan-
quam subjecto sustentationis; producuntur
enim species connaturaliter à suo objecto, si
hoc præsens est & proportionatū; sed intelle-
ctiones sunt objecta respectu harū specierū,
præsentia intellectui & proportionata; ergo.
Et hinc patet, has species nō esse verbū men-
tis post actum relictū, & à solo Deo non vita-
liter conservatum; illud enim utpote vitale,
quotiescunq; non vitaliter conservatur, con-
servatur supernaturaliter. Quibus rememo-
ratis speciebus pluribus instructus intelle-
ctus, potest deinceps virtute sua uti illis per ap-
prehensiones, judicia & discursus conjungē-
do, disjungendo illas, purificandoq; illas à
materialitate, quā repræsentativè continent,
per viā remotionis removendo, vel negando
imperfectiones rerum corporearum, ab eo,
quod cognoscit: unde postea rerū aliarū, ad
quas sensus immediatè, perq; proprias rerū
species nō præiverant, consequitur cognitio.

V. Sunt species hæ rememorativæ in-
corruptibiles, quia nec subjectum illorum,

q. 6

neque

nequē causa conservativa perit, nequē etiam habent contrarium. Et hinc est, quod anima in statu separationis ope harum specierum, quas in eo statu retinet, recordetur rerum in corpore gestarum. Dum ergo rerum obliviscimur, accidit illud, quia species non excitantur, eo quod vel species phantasticæ rememorativæ, vel totæ, vel ex parte per humores nimios, aliāque accidentia cerebrum occupantia deletæ interierint; vel quod aliæ species recentiores & intensiores aliorum objectorum facilius excitentur, & vivaciùs occurrant. Quod autem horum potius, quàm aliorum recordemur est, quia phantasia circa talia, & non alia objecta versatur, ipsæ autem species rememorativæ phantasticæ excitantur, dum sensus simile aliquod objectum, aut quid cum eo connexum percipiunt, vel dum in hac vel illa cerebri parte, ubi hæ, & non aliæ species subjectantur, prædominantur vel amoventur humores tales aliudve temperamentum, vel etiam excitatâ unâ, excitatur species alia illi cognata vel vicina.

VI. VOLUNTAS est potentia spiritualis per actus elicitos (per quod distinguitur ab appetitu innato) appetitiva. Objectum eius
adæ-

tu conjunctionis. Species verò rememorati-
væ producuntur effectivè à solis intellectio-
nibus, quibus pereuntibus cōservantur à solo
Deo, dependenter tamen ab intellectu tan-
quam subjecto sustentationis; producuntur
enim species connaturaliter à suo objecto, si
hoc præsens est & proportionatū; sed intelle-
ctiones sunt objecta respectu harū specierū,
præsentia intellectui & proportionata; ergo.
Et hinc patet, has species nō esse verbū men-
tis post actum relictū, & à solo Deo non vita-
liter conservatum; illud enim utpote vitale,
quotiescunq; non vitaliter conservatur, con-
servatur supernaturaliter. Quibus rememo-
ratis speciebus pluribus instructus intelle-
ctus, potest deinceps virtute sua uti illis per ap-
prehensiones, judicia & discursus conjungē-
do, disjungendo illas, purificandoq; illas à
materialitate, quā repræsentativè continent,
per viā remotionis removendo, vel negando
imperfectiones rerum corporearum, ab eo,
quod cognoscit: unde postea rerū aliarū, ad
quas sensus immediatè, perq; proprias rerū
species nō præiverant, consequitur cognitio.

V. Sunt species hæ rememorativæ in-
corruptibiles, quia nec subjectum illorum,

q. 6

nequē

nequē causa conservativa perit, nequē etiam habent contrarium. Et hinc est, quod anima in statu separationis ope harum specierum, quas in eo statu retinet, recordetur rerum in corpore gestarum. Dum ergo rerum obliviscimur, accidit illud, quia species non excitantur, eo quod vel species phantasticæ rememorativæ, vel totæ, vel ex parte per humores nimios, aliâque accidentia cerebrum occupantia deletæ interierint; vel quod aliæ species recentiores & intensiores aliorum objectorum facilius excitentur, & vivaciùs occurrant. Quod autem horum potius, quàm aliorum recordemur est, quia phantasia circa talia, & non alia objecta versatur, ipsæ autem species rememorativæ phantasticæ excitantur, dum sensus simile aliquod objectum, aut quid cum eo connexum percipiunt, vel dum in hac vel illa cerebri parte, ubi hæ, & non aliæ species subjectantur, prædominantur vel amoventur humores tales aliudve temperamentum, vel etiam excitatâ unâ, excitatur species alia illi cognata vel vicina.

VI. VOLUNTAS est potentia spiritualis per actus elicitos (per quod distinguitur ab appetitu innato) appetitiva. Objectum eius
adæ-

adæquatum est bonum (de quo multa vide
in causa finali) Ad omnem ejus actum essen-
tialiter prærequiritur cognitio intellectus;
foret enim volitio tali intellectione destituta
voluntaria, utpote ipsum voluntatis exerci-
tium, & non foret, cum voluntarium sit id,
cujus principium est in agente sciente singu-
la, in quibus est actus, id est, est à princi-
pio intrinseco actu cognoscere, & nō tantum
exigente cognitionē; Hinc hæc duo: *amo Petrum*
& *non cognosco Petrum*: sunt virtua-
liter contradictoria. Hujus cognitionis
defectum quia supplere nequit Deus, du-
bium magnum est, num terminum voli-
tionis à se solo productum possit injicere vo-
luntati, sicut terminum intellectione intel-
lectui (qui in eo casu adhuc esset imago ob-
jecti, quia Angelus, vel etiam homo per
aliam cognitionem illum intuens, in eo cog-
nosceret objectum, etsi per illum directè ni-
hil cognosceret intellectus, cui injicitur)
cum sit hic terminus essentialiter pondus
quoddam & inclinatio voluntatis in obje-
ctum, qualiter ea inclinari nequit in aliquid,
quod non cognoscit.

VII. Debet hæc cognitio primò esse in-

q. 7

tellekti

tellectiva; cognitio enim sensitiva nō est proportionata appetitui spiritali, sicut nec ad volitionem supernaturalem sufficit cognitio naturalis. Dicitur itaque appetitus sensitivus post se trahere volūtatē, quia aliquando ob claritatem phantasmatis vivacissimè bonum sensibile proponētis appetitus sensitivus tanto impetu fertur in bonum illud, ut intellectū non sinat rationes oppositas perscrutari, perscrutatas voluntati proponere: vel etiam movere voluntatem, quatenus appetitus hic occasio est, ut intellectus propter sympathiam proponat voluntati objectum, in quod appetitus hic fertur, & eo vehementiūs: quo vehementiūs ipse in illud fertur. Secundò sicut ad simplicem complacentiam sufficit simplex apprehensio bonitatis, sic ad volitionem efficacem requiritur iudicium, seu saltem apprehensio iudicio tali æquivalens de possibilitate obtinendi objectum. Tertiò ad volitionem liberam requiritur cognitio objective indifferentis, id est, repræsentans rationes boni & mali. Non requiritur tamen ad omnem actum voluntatis iudicium intellectus practicum, quo repræsentetur voluntati, quasi cum aliquo imperio: hoc hic & nunc est.

est faciendum; quodq; sit ultimò ita deter-
minans voluntatem ad actum, ut ea in sensu
composito hujus judicii non possit velle con-
trarium; repugnat enim id libertati, utpote
quod prævenit libertatem; (si enim ponitur
liberè seu consequenter ad actum liberum
voluntatis, vel oritur, postquam voluntas se-
sivit ab objecto moveri, jam datur motio vo-
luntatis, quæ nihil est præter positivum actum
voluntatis, vel etiam actus liber voluntatis
ante tale judicium, adeoq; illud non prærequi-
ritur ad omnem actum voluntatis) & habitum
non potest non determinare ad actum. Per
quæ tamen non negamus, ad hoc, ut volun-
tas quid velit efficaciter requiri judicium de
convenientia & bonitate objecti. Unde dum
quis interrogatur, cur hoc vel illud fecerit,
bene quidem dicit; quia judicavi illud esse
mihi bonum vel jucundum, vel honestum,
(quale judicium non est ultimò determina-
tivum) vel etiam, quia judicavi sic esse facien-
dum in ordine ad talem finem: & non abso-
lutè semper: quia judicavi sic esse faciendum,
aliàs mentiens foret hæreticus, utpote ha-
bens hoc judicium: hinc & nunc est mentien-
dum; cum tamen de fide sit, nunquam esse
mentiendum.

VIII. Non influit cognitio in volitionem, sed habet se per modum meræ conditionis, & sicut in physicis se habet approximatō, approxmans objectum voluntati; quamvis in eo ab approximatione physica differat, quòd ea suppleri possit à Deo, causaquè agere in distans. Proposito enim per cognitionem objecto, & præeunte hoc lumine, voluntas habet sufficientem vim, ut absq; physica coëfficientia cognitionis eliciat volitionem, qualè vim intellectus nō habet, ut posito phantasmate, absquè specie impressa ponat intellectionem, vel etiam, ut absq; ejusdem phantasmatōis coëfficientia ponat hanc speciem impressam.

IX. Ad denominandam voluntatem simpliciter liberam, seu ad rationem liberi arbitrii sufficit, eam esse liberam libertate contradictionis (etsi de facto in nobis quoq; libera sit libertate contrarietatis) non tamen sufficit, esse liberam libertate spontaneitatis, seu liberam libertate à coactione; foret enim aliàs omnis volitio libera eo ipso, quòd esset volitio, cùm omnis volitio sit ipsa actualis inclinatio seu appetitus elicitus, adeoq; nō contra appetitum elicitum renitētem, adeoq; libera à necessitate coactionis. Quinimò, si nomine
liberū

liberi arbitrii nihil intelligatur aliud, quam potentia volendi sine coactione, nullus hæreticus detrectabit admittere, esse in homine liberum arbitrium, & consequenter malè damnantur ab Ecclesia, quia jam nō negant liberū arbitriū. Præterea jam Beati liberè amabunt Deum: Pater & Filius Spiritum S. (qui volendo procedit) spirabunt liberè. Est autem liberum arbitriū seu libertas in actu primo *potentia vitalis* (quam rationē potentia nō habent habitus, etsi ad agendum & non agendum sint in differentes) *quæ positis* (& manentibus omnibus, de quo, alibi) *omnibus requisitis ad agendum* (subintellige: & *ad non agendum*; eadem enim, quæ ad agendum liberè requiruntur, requiruntur quoq; ad non agendum liberè) *potest agere & non agere*: simultate nimirum potentia, nō actus; actus enim & ejus negatio pro nullo instante componi possunt. Unde patet, liberū arbitriū in actu primo proximo, nihil esse aliud, quam ipsam voluntatem, cui utiq; adæquatè est intrinsecum, posse agere & non agere habitis omnibus prærequisitis: Libertatè verò in actu primo proximo esse voluntati inadæquatè extrinsecam, quia præter entitatem voluntatis dicitur iudicium indifferens, cōcursum Dei indifferenter &c. X.

X. Libertas in actu secundo, seu actus liber est actus, qui procedit à potentia libera quâ tali, sive est *actus ita procedens à suo principio, ut positis & manentibus omnibus prærequisitis ad rationem principii proximi invariatis, potuisset non procedere*: vel etiam *cujus negatio, aut cujus actus oppositus potuisset conjungi cum principio proximo adæquatè sumpto*. Huic actui specificativè sumpto libertas est inadæquatè extrinseca; absquè eo enim, quòd intelligatur ullum prædicatû huic actui intrinsecum, intelligi potest ille procedere à principio, potente pro eodem instante actus primi proximi eum non producere, aut producere ejus contrarium, (quod est, eû concipere, ita procedere ab hoc principio, ut potuerit ab eodè remanente proximè ad operandum expedito non procedere, adeoq; formalissimus cõceptus actus liberi) quia potest eadè omninò actus entitas, quæ nûc procedit à principio indifferète, procedere à principio determinato ad unum, dum v.g. primo instante amor inchoatur cum cognitione indifferente, & pro secundo instante cõtinuatur cum cognitione repræsentâte solam objecti bonitatem; habet se namq; cognitio, quatenus simul repræsentat

tat

rat in objecto rationem aliquam mali, prorsus per accidens respectu amoris seu entitatis, quæ amor est, etsi requiratur essentialiter ea ad amorem, quatenus liber est (idem est de decreto Dei, quatenus illud indifferens est ad odium, vel omissionem amoris) principia enim vel conditiones per se requisita ad amorem sunt cognitio bonitatis, & cõkursus Dei ad amorem. Nequẽ dicas; posita cognitione & concursu Dei indifferente, amorem fore electivum, pugnacem, victricem perq; illum voluntatẽ red gere in actum vim suam repudiativam unius, & persecutivam alterius: nam pugnacitas illa & victricitas non magis reddit productionem amoris physicè & intrinsecè diversam à non pugnace, quàm calefactionem pugnacem, seu quæ sit cum resistentia, faciat physicè diversam à non pugnace: Et sicut ignis per talem calefactionem in actum redigit vim suam, tam expulsivam frigoris, quàm inductivam caloris, etsi actu non expelleret frigus, sic voluntas per talem actum redigeret quoquẽ in actum vim suam repudiativam unius & persecutivam alterius, etsi de facto (dum illi objectum proponitur tantum sub ratione boni) nullum
con-

cōtrarium repudiaret. Unde sicut calefactio ista esset radicaliter tantum expulsiva frigoris, id est, de se apta & sufficiens expellere frigus, modò illud in subiecto inveniret, sic etiam actus ille voluntatis esset radicaliter repudiativus alterius, adeoq; in se radicaliter liber, id est, per entitatem suam eandem repudiativus alterius, modò hæc cōtraria ratio repudianda repræsentaretur; quæ quòd illi repræsentetur, & actu ab eo repudietur, adeoque quòd sit actu liber, illi est per accidens & inadæquatè extrinsecum. Jam verò ex nostra doctrina sequitur primò: posse hominem ex non peccatore fieri peccatorem (dum nimirum eundem actum inchoatum cum cognitione repræsentante solam ratione boni, continuat dein cū cognitione indifferente) absq; ulla mutatione intrinseca physica, per hoc, quòd eandem actione physicam ponat tunc, quando potuit abstinere, quæ circumstantia extrinseca actioni, dat illi aliam æstimabilitatem moralem & imputabilitatem ad pœnam & culpam, quam sine illa non haberet; unde quoq; est, quòd Deus eandem entitatè actus nunc possit velle causare, nūc odio habeat, & non causet. Sequitur secundò decretum Dei

indif-

indifferens esse constitutum intrinsicum huius totius seu aggregati, quod dicitur actus liber, seu malitia moralis, quod magis absurdum non est, quam si dicatur Deus esse constitutum huius concreti: *offensa Dei: cognitio falsa Dei*: Unde tamen non sequitur displiciturum Deo concursum suum, utpote constitutum actus peccaminosi displicentis; potest enim aggregatum aliquod ex pluribus, v. g. ex naso pulcherrimo locato in fronte venustissima, objectum esse displicentiae, cuius singulae partes seorsim sumptae placent, sic licet ipsa entitas actus, ipsa cognitio & concursus Dei indifferens seorsim singula Deo placeant, conjuncta tamen, si scilicet entitas illa actus ponatur tunc, quando sciebatur prohibita, quando poterat non poni, displicet. Sequitur tertio, liberum & necessarium, bonum & malum non esse differentias essentielles actus humani specificative & in genere naturae sumpti, sed reduplicative sumpti & in genere moris: similiter libertatem, non in actu primo proximo, sed in actu primo remoto, & quasi radicali & aptitudinalem esse differentiam essentiali potentiae liberae; non enim voluntas differt ab appetitu bruti per hoc, quod sit actu constituta in actu primo

primo

primo proximo potens agere & nō agere, sed quòd possit agere & nō agere tunc, quādo est constituta in actu primo proximo, sive quòd sit capax libertatis formalis & actualis; sicut & volitio in eo ab appetitione bruti distinguitur, quòd ex se apta sit ita procedere, ut possit nō procedere, (quod est actū esse radicaliter liberum) etsi actu ita procedat, ut non possit non procedere. Unde etiam actus actu liber formaliter quā talis respicit transcendentaliter principium liberū ut formaliter in actu primo proximo liberū; actus verò, qui liber est formaliter, (sicut & actus solū radicaliter liber) respicit præcisè principium liberum radicaliter. Sequitur quartò, actū liberū non per solam suam entitatem, sed unā cum potentia ad negationē aut cōtrarium actus, esse determinationem formalem potentia liberae ut liberae formaliter. Item voluntatem agentem liberè, & agentē necessariò, agere diversimode, diversitate tenēte se ex parte actus primi, non verò ex parte actus secundi. Pariformiter loquendum foret de vitalitate actuali & formali termini actionis vitalis secundū se spectati; videtur enim & illi esse inadæquatè extrinsecum, quòd actu procedat à tali principio,

cipio, cui immaneat, & posset idem procedere à principio, cui non immaneret, adeoque non esse formaliter vitalis.

XI. Implicat ommissio pura libera, sive ut postquam voluntati objectum propositū est, sub ratione boni & mali, hæc liberè omittat omnem circa illud actum. Moveretur enim voluntas ad hanc omissionē aliquo motivo, utpote quæ debet esse libera, qualis esse nequit posita sine omni motivo: & non moveretur ad illam aliquo motivo; incōceptibile enim est, voluntatem actu moveri, & nullum actū exercere, actus quippe voluntatis positivus est ipsa volūtatis motio, Neq; dici potest, ex eo motivo procedere ommissio, post cujus præcisè propositionem illa sequitur, possunt namq; volūtati successivè proponi plura motiva omissionis V. G. sacri audiendi, quorum tamen nō nisi unico moveatur ad hanc omissionē, ergo proponi voluntati motiva, & post ea subsequi omissionem, nō est statim omissionem poni ex tali motivo, etsi in iis motivis non habuerit positivam displicentiam; aliàs dum quis post propositū motivum vanæ gloriæ, erga quod non habuit positivā displicentiam, ponit omissionem ebrietatis censēbitur pec-

pec-

peccare ideò præcisè, quia nō displicuit positivè hoc motivum, quòd fallum est, cum ad peccatum requiratur positiva complacencia mediì illiciti. Idem respondendum iis, qui docent, dum plura motiva compossibilia omissionis proponuntur, omissionem procedere ex omnibus simul, nisi voluntas per actum positivum aliqua rejiciat. Nequè adhuc satisfacis dicendo; sicut ommissio nō propriè & formaliter, sed impropriè & interpretativè est voluntaria, quatenus quis nō agens, quando potest, ita se habet, ac si positivè nollet agere, sic quoquè voluntatem ad omissionem non moveri propriè, sed impropriè & interpretativè; nam si per omissionem exercet verè libertatem, debet verè moveri aliquo motivo. Dum itaque quis elicit amorem Dei intèsum ut quatuor, cum posset elicere intensiorem, non ponit puram omissionem hujus majoris intèssionis; sicut enim per actum positivum determinat se ad amorem, sic per eundem determinat se ad tam, & non magis intensè amandum. Atq; ex his sequitur, non posse proponi omnem operationem tanquam malam, quin eo ipso relinquatur locus uni saltem actui, quo cæteras aversetur, &

& consequenter in eo casu non poterit adhuc dari pura omissio libera. Similiter, Deum non posse mandare, ut quis liberè abstineat ab omni actu: demum, si post indifferenter propositum objectum, Deus negaret concursum ad omnem actum, præterquàm ad amorem, non posse liberè amari objectum, cum ejus pura omissio sit impossibilis. His tamen non obstantibus dabitur adhuc distinctio inter libertatem contrarietatis & contradictionis; libertas enim cōtradictionis in hoc præcisè cōsistit, quòd possit quis V. G. amare vel non amare, præscindendo, an possit non amare, agendo quid impossibile cum amore, an purè nihil agendo; libertas contrarietatis consistit in eo, quòd possit amare, vel agere strictè contrarium, nempe odisse. Exactius de Libertate Theologi.

DISSERTATIO QUARTA

De Habitibus.

I. **H**ABITUS naturalis seu acquisitus est *qualitas permanens* (id est, difficulter mobilis) *potentiæ vitali superaddita* (in rebus enim

r

enim